

מאוצרות הפרשה

וייצר ה' אלקים את האדם (ב, ז) "העולם" אומרים: אבא אחד יכול לגדל עשרה ילדים, ועשרה ילדים אינם יכולים לגדל אבא אחד. מהו המקור לפתגם הזה? ה"אבן עזרא" אומר, כי למעשה כל התכונות שיש לאדם באות לו בירושה מאבותיו ומאבות אבותיו. הן נטבעות בגנים, וכך עוברות הן בירושה. הואיל ולאדם הראשון לא היה אבא, אך כן היו לו ילדים – נטבעה בו אהבה, דאגה ומסירות לילדים. לכן לכל אבא יש אהבה ומסירות לילדיו, גם אם יהיו עשרה, אך לא נטבעה בו אהבה ומסירות להורים, ולכן, בשלב מסוים של החיים, יתכן שילדים לא תהיה מסירות להוריהם, וגם עשרה מהם לא יוכלו לגדל אבא אחד.

ובאמת היות שכל התכונות באות בירושה מדורות עברו, שואל הזהר הקדוש: מהיכן "ירש" קין את התכונה להיות רוצח? אומר הזהר שתכונה זו באה מהזוהמה שהטיל הנחש, והנחש בטבעו הוא רוצח. (הרוש ציון רבי בנימין מזעץ)

ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואכל (ג, יב) ר' יעקב גלינסקי זצ"ל היה אומר: מה התכוון אדם הראשון לענות כשאמר "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי" וכי איזה מין תירוץ זה? וביאר: אדם עולה להתייעץ עם מרנא ר' חיים קניבסקי זצ"ל (שליט"א), והרבנית ע"ה הגישה לו אוכל. אם הוא ישאל האם זה כשר, מה תגידו... כך ניסה אדם הראשון להצטדק: רבנו של עולם, זו לא סתם אשה שנתת לי, זו אשה שאתה נתת לי, וכי אתה רוצה שאני אבדוק מה היא נותנת לי לאכול... (א' ישיבישעיר חומש)

ויקרא האדם שם אשתו חוה כי הוא היתה אם כל חי (ג, כ) שאל רבינו הגר"ח קניבסקי זצ"ל: מדוע לא קרא האדם שם לאשתו רק אחרי חטא עץ הדעת, ואילו לכל הבהמות והחיות כבר קרא שם קודם? ותירץ: מלכתחילה אדם הראשון סבר שהאשה אינה זקוקה לשם, כיון שהיא ממש כמותו וטפילה לו, שהיא תשמע לכל מה שיגיד לה ותעשה כדבריו, וכמו שאמר מיד שאחרי שנבראה (ב, כג) ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי. אבל אחרי ששיכנעה אותו לאכול מעץ הדעת וחטא ואכל ונגזר עליו עונש מחמתה, ראה שזה לא כמו שהוא חשב. היא לא הולכת בדיוק אחריו ולא עושה כל מה שטוב לו, היא לא עצם מעצמיו... אם כן צריכים לקרוא לה שם, אז: ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי! (שבענו מטובך)

אז הוחל לקרא בשם ה' (ד, כו) בדור אנוש הוחל לקרוא בשם ה'?!... הלא לכאן להיפך אז התחילו לכפור בשם ה', ויעוין רש"י. ר' צ"ה פרבר זצ"ל תירץ באופן זה: פעם לא היה ברחוב הרבה שלטים בעיני אידישקייט כגון 'כשר' או 'ביהכנס' מנין אברכים 'חניכי הישיבות' בני תורה' 'סגור בשבת' וכדומה, ובדורות האחרונים נתרבה הדבר. ובתחילה היה מתענג לראות איך שכל הרחוב זועק קידוש ה' וכו', אבל אחרי זה הבין שההיפך הוא – עד היום הכל היה בסדר... אבל משנתדלדלו הדורות ונהיה גם 'לא כשר' ו'פתוח בשבת' ו'ביהכנס' של מזרחי... כבר נוצר להדגיש שכאן לא כך... העליה הזו אינה מציינת אלא ירידה... כך בימי אנוש אחרי שהתחיל הכפירה אז הוחל לקרוא בשם ה' אז היה צורך לציין שיש שקוראים בשם ה'. (א' ישיבישעיר חומש)

ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ והי כן (א, יא)

וברש"י כתוב, שיהיה טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשתה כן אלא ותוצא הארץ וגו' ועץ עושה פרי ולא העץ פרי לפיכך כשנתקלקל אדם על עונו נפקדה גם היא על עונה ונתקללה.

ונשאלת השאלה, למה הקב"ה חיכה לתת את העונש לאדמה עד אחרי שאדם הראשון חטא ונענש, הרי כבר מיד כשחטאה היה צריך להענישה. ושמעתי להסביר בזה, שבפרשת האזינו כתוב (ל"ב, ד) "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט קל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא". ושואלים מה הכוונה אין עול צדיק וישר הוא, הרי ודאי שהקב"ה לא יעשה משפט מעוות, ומה השבח הגדול בזה. ואומרים בשם רבי אליהו לופיאן זצ"ל שכתוב בגמ' בראש השנה (י"א:) שבראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, ואחד הביאורים בגמ' מזה זה כבני מרון שעוברים כמו חיילים או כמו צאן שעוברים אחד אחד, ומאידך כתוב שם בגמ' שכולם נסקרים בסקירה אחת, שנאמר "היוצר יחד ליבם המבין אל כל מעשיהם", ולכאורה זה סתירה, ואמר רבי אליהו לופיאן שאין כאן סתירה, שבאמת הקב"ה דן את כל אחד בפני עצמו לפי מה שמגיע לו, אבל מ"מ הקב"ה עושה חשבון גם שלא יגרם עי"ז לאחרים צער אלא אם כן מגיע להם גם. ולדוגמא אם נגזר על בן אדם להפסיד את כל הכסף שלו, הרי כל המשפחה שלו וכל הקרובים שלו יסבלו צער מזה, ואם לא מגיע לאחד מהם שיבוא לו כזה צער, הגזירה תתבטל. וזה הכוונה בסקירה אחת, שהקב"ה בודק אם עי"ז יבוא למושהו אחר צער שלא מגיע לו. ולכן כשהיה רבי אליהו לופיאן שומע על מיישהו חולה, היה אומר שכולם צריכים להצטער על זה, כדי שעי"ז יהיה כמה שיותר צער לאחרים, וכך אולי תתבטל הגזירה אם יהיה מיישהו שלא מגיע לו כזה צער. וזה הכוונה בפסוק בפרשת האזינו "הצור תמים פעלו", שהקב"ה עושה לכל אחד מה שמגיע לו, אבל "קל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא", דהיינו שאפילו אם לפי המעשים שלו מגיע לו עונש, אבל הקב"ה לא גורם לאנשים אחרים שלא מגיע להם שיהיה להם איזה צער, וזה רק אצל הקב"ה, אבל אצל בשר ודם אף שופט לא מתחשב בקרובים והמשפחה שלו.

ולפי"ז מסבירים למה האדמה קיבלה עונש רק אחרי שחטא אדם הראשון ונענש, כיון שקודם לכן אמנם היה מגיע לאדמה עונש, אבל עי"ז היה מגיע לאדם צער מזה, ולכן היא לא נענשה, ורק אחרי שהוא חטא, היה אפשר להעניש את האדמה. (הרה"ג יהודה אריה דינר שליט"א)

את חית הארץ למינה ואת הבהמה למינה (א, כה)

מדייק רבי חיים קניבסקי זצ"ל: מדוע על החיה נאמר "חית הארץ", בעוד שבהקשר לבהמה לא נאמרה המילה "ארץ"? וביאר, שיש בכך רמז למה שאמרו חז"ל במשנה (פ"ח מכלאים) שישנה חיה המחוברת לארץ, ושמה: 'אדני השדה'. היא גדלה בשדות, ומעין חבל גדול יוצא מן הארץ, שבה היא גדלה, והחיה מחוברת לחבל בטבורה. חיה זו מרומזת במילים "חית הארץ". (ומתוק האור)

משמירת שבת – רק מרוויחים!

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּו שַׁבַּת מְכַל מְלֹאכְתוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת (ב', ג')

בדברי הפסוק, מוצאים אנו שתי מעלות יקרות שהעניק הבורא יתברך ליום השבת: הוא 'בירכו' – ואף 'קידשו'. מעתה, עלינו לברר: האם מדובר בשני עניינים שונים ונפרדים במהותם – או שמא תלויים וכרוכים הם זה בזה?

בכדי להשיב על שאלה זו, נקדים סיפור שהתרחש כאן בארץ ישראל, בין השנים תר"פ לתר"צ, בתקופת המנדט הבריטי. וכך היה מעשה: יחיאל וואקס, היה קבלן גדול, שהתחרה בחברת 'סולל בונה' המבוססת והאיתנה. הוא בנה בניינים רבים בגוש דן, ובפרט בעיר 'מת גן', שבאותם ימים היתה בחיתוליה. על אף שהיה אדם יחיד, ומולו עמד גוף הסתדרותי משומן – עשה יחיאל חיל בעסקיו, כאשר הוא מעסיק עשרות פועלים, יהודים כולם. באותם ימים, עלותו של ה'מלט' לבנין – היתה גבוהה ביותר. תהליך ייצורו היה מורכב ומסורבל, ובארץ עדיין לא היו בתי חרושת שעסקו בכך. המלט, היה מיובא איפוא מבריטניה, כאשר עלות המשלוח מייקרת את הסיפור משמעותית כשלעצמה... החומר היקר, היה מגיע באניות – כשהוא מאוכסן בחביות, שמשום מה לא היו מכוסות. הוא היה מגיע לנמל יפו, ומשם – הובל בעגלות רתומות לסוסים אל אתרי הבניה. בתקופה בה התרחש המעשה, המתין יחיאל בדריכות למשלוח גדול של מלט שאמור היה להגיע מעבר לים. הוא היה זקוק לו בדחיפות, לשם השלמתם של מספר פרויקטים גדולים, שעמדו בעיצומם. ואכן, באחד מימי השישי של חודש אייר – פרקה אניית משא כמאה וחמישים חביות בנמל יפו, כאשר שבעים חביות מיועדות לחברתו של יחיאל וואקס, מיועדו, והשאר – עבור חברת 'סולל בונה'.

יחיאל עצמו, נוכח היה בנמל בעת פריקת הסחורה, תוך שהוא מטפל באופן אישי בסידורי המכס, ומשגיח על פועליו בשעה בה העמיסו את החביות היקרות על עגלות – בדרכן אל הרחוב בו עמדו בשורה כמה בניינים המצפים להשלמה. באותה שעה, אל צידו השני של הרחוב – עשו את דרכן עגלות נוספות, טעונות אף הן בחביות מלט: היו אלו העגלות של 'סולל בונה', שהובילו את החומר היקר אל בניינים אחרים, על בנייתם שקדה החברה המתחרה. יחיאל השגיח על פועליו בשעה בה פרקו את החביות מהעגלות, ולא עזב את המקום עד שווידא כי פועליו אף הם הלכו לבתיהם – עד האחרון שבהם. לא יהודי כמוהו, יאפשר חילול שבת על ידי מי מעובדיו היהודים, חלילה... אולם אז, כאשר סוף סוף יצא לדרכו אל ביתו שביפו, הבחין לפתע בעננים אפורים המכסים את השמים... הימים היו ימי אייר, החורף חלף עבר זה מכבר, כך שיחיאל לא העלה בדעתו אפשרות בה ירד מטר לפתע... ובכל זאת, שעה קלה מאוחר יותר, נשמעו דפיקות על דלת ביתו: היו אלו כמה מפועליו, אשר הצביעו על השמים והבהירו: "גשם עומד לרדת. אם המלט ישאר חשוף, תחת כיפת השמים – הוא יתקלקל לחלוטין, ויהיה זה הפסד עצום שאין לו תקנה!".

יחיאל הביט בשעונו. עוד שלש שעות תפרוס שבת המלכה את כנפיה על היקום. חשבון פשוט הביא אותו לידי מסקנה, כי אם יגש עם פועליו כעת לכסות את המלט – ישנו חשש רב לחילול שבת! יחיאל ידע היטב, כי במלט שקנה - השקיע את כל הונו, כך שאם הוא יתקלקל – תהיינה לכך השלכות איומות על עתידו הכלכלי... ובכל זאת, הוא אפילו לא היסס: "אני אוסר עליכם לגשת אל הנמל ולכסות את החביות, בשום אופן!" הבהיר לפועליו, אשר לא התנוכחו, ומיד פנו אל בתיהם. במשך כל אותו ליל שבת, ניתכו מטרות עזו, אולם בליבו של יחיאל לא חלפה אפילו חרטה קלה שבקלות. ברור היה לו כי עשה את המעשה הנכון, תהיינה השלכותיו אשר תהיינה! יחיאל סילק איפוא ממחשבתו את הענין לחלוטין, תוך שהוא מתענג על זמירות השבת ועל לימוד התורה כהרגלו, בעוד פניו מאירות באור יקרות: אור שזוכה לו רק מי שעומד בנסיון קשה במיוחד! רק במוצאי שבת – מיהר לשים פעמיו אל אתר הבניה, בכדי לאמוד את מידת הנזק. להפתעתו, כאשר הגיע אל אתר הבניה החשוך, כשפנס בידו - התברר לו כי כל שבעים חביותיו מכוסות היטב בלוחות עץ, שמאן דהו טרח להשיג ולהניח עליהן... אפילו טיפה אחת של מים לא חדרה לחביות! כל נזק לא נגרם! יחיאל תהה בליבו אודות זהותו של המושיע האלמוני. "אולי היה זה אליהו הנביא? אולי המלאכים שליוו אותי בדרכי אל ביתי בליל שבת?" חלפה בליבו מחשבה, אולם הוא מיהר לדחותה... "וכי מי אני ומה חיי, שיעשו נס מיוחד משמים בכדי להציל את חביותי משחת?" הרהר, ובכל זאת: הסבר אחר – אין... את התשובה – לא קיבל יחיאל באותו הלילה. רק למחרת בבוקר, כאשר הגיע אל אתר הבניה כמדי יום ביומו – הגיעו לאזניו מהמגרש הסמוך זעקותיו של מנהל העבודה מטעם 'סולל בונה', אשר צעק בזעם על פועליו, שלא היו מבני ברית: "הלא שלחת אתכם ביום שישי אחר הצהריים לכסות את החביות! מדוע הן נשארו גלויות? המלט התקלקל כולו! מדובר בהפסד עצום!" השתולל הלה, ואילו הפועלים השיבו: "איננו יודעים מה אתה שח... ביצענו את המשימה באופן מלא: כיסינו שבעים חביות!"... רק אז התברר, כי הפועלים ששלח מנהל העבודה של 'סולל בונה' – כיסו בטעות את חביותיו של יחיאל, במקום את החביות המיועדות לחברתם שלהם... כך, דוקא החביות שבעליהן נמנע בכל מחיר מלחלל את השבת – ניצלו, בעוד האחרות – ירדו לטמיון כולן... ללמדנו, כי משמירת שבת, לא זו בלבד שאין מפסידים – אלא שגם מרוויחים! קדושת השבת – מביאה בכנפיה ברכה, והברכה הזו הינה הרווח הכי גדול שניתן להעלות על הדעת!

ומכאן, תשובה לשאלתנו: שכן נמצא ש'קדושת השבת' ו'ברכת השבת' – צועדות אמנם שלובות זרוע, ואין אלו שני עניינים נפרדים זה מזה - אלא שני צדדיו של אותו מטבע עצמו... (מתוך "ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

לקיחת עלונים מבית הכנסת

שאלה: בליל שבת מונחים על השולחן בבית הכנסת עלונים רבים, והמתפללים לוקחים עלון שבחרו בו כדי לקרוא בו אח"כ לאחר התפילה בביתו בשולחן שבת, האם מותר לעשות כן בשבת, או שמא יש בזה איסור משום בורר?

תשובה: אם כל סוג עלון עומד בפני עצמו אין זה נחשב תערוכת ומותר, אבל אם כולם מעורבבים ביחד (וכך רגיל להיות שכל אחד נוטל את שלו ומערבב את האחרים), הכל נחשב תערוכת ביחד, וכשלוקח עלון שהוא רוצה יש כאן את התנאי של אוכל מפסולת (מין שהוא רוצה ממין שני, וכמבואר בשו"ע סי' ש"ט ג') וכן כשלוקח ביד, אבל מכיון שקורא בו רק לאחר זמן יש בזה מלאכת בורר ואסור. והעצה היא לקרוא בו מיד כמה שורות, וממילא נחשב לאלתר ומותר. (הרה"ג יהודה אריה דינר שליט"א, מים חיים)

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות לוי – ריין להולדת הבן הנכד משפחת שוחט להולדת הנכדה משפחת בלומר לאירוסי הבן משפחות הרב מיכאל צרבוניץ לאירוסי הבת משפחות ישראלי – ביבי להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחת אלטמן להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת יוחאי להולדת הבן **גני הדר-עמישב:** משפחת קורנגוט לנשואי הבת משפחת הורביץ לאירוסי הבת

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

